

KOOPERATIV O'QITISH USULLARINING ASOSIY TAMOYILLARI VA AHAMIYATI

*Andijon davlat pedagogika instituti Pedagogika
va psixologiya kafedrası o'qituvchisi*

Sabirova Muxarramoy Nurbek qiz

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik
ta'lim yo'nalishi 302 guruh talabasi*

Bahodirova Sapura Mahammad Shokir qizi

*Andijon davlat pedagogika instituti Texnologik
ta'lim yo'nalishi 302 guruh talabasi*

O'rinboyeva Gulnoza Bahodirovna

Annotatsiya: Mazkur maqolada kooperativ o'qitishning asosiy tamoyillari, ta'lim jarayonidagi ahamiyati va afzalliklari yoritiladi. Kooperativ o'qitish – o'quvchilarni kichik guruhlariga bo'lib, o'zaro hamkorlik orqali bilim olish jarayonini tashkil etish usuli bo'lib, u nafaqat akademik bilimlarni o'zlashtirishni, balki ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishni ham ta'minlaydi. Maqolada ushbu o'qitish metodining asosiy prinsiplari, afzalliklari va amaliy qo'llash usullari yoritiladi.

Kalit so'zlar: kooperativ o'qitish, hamkorlikda o'rganish, ta'lim metodlari, o'quvchilar faolligi, jamoaviy ish, interfaol ta'lim.

Basic Principles and Importance of Cooperative Learning Methods

Annotation: This article discusses the basic principles of cooperative learning, its importance and advantages in the educational process. Cooperative learning is a method of organizing the process of learning through mutual cooperation by dividing students into small groups, which ensures not only the acquisition of academic knowledge, but also the development of social and communicative skills. The article discusses the basic principles, advantages and practical methods of application of this teaching method.

Keywords: cooperative learning, collaborative learning, teaching methods, student

activity, teamwork, interactive learning.

Основные принципы и важность методов кооперативного обучения

Абстрактный

В статье рассматриваются основные принципы кооперативного обучения, его значение в образовательном процессе и его преимущества. Кооперативное обучение — метод организации учебного процесса посредством взаимодействия путем разделения учащихся на малые группы, что обеспечивает не только усвоение академических знаний, но и развитие социальных и коммуникативных навыков. В статье рассматриваются основные принципы, преимущества и практическое применение данного метода обучения.

Ключевые слова: кооперативное обучение, совместное обучение, методы обучения, вовлеченность студентов, командная работа, интерактивное обучение.

Shaxsiy javobgarlik

Kooperativ o'qitishning muhim jihatlaridan biri – har bir o'quvchining o'z vazifalarini bajarish va umumiy natija uchun javobgar bo'lishidir. Bu tamoyil o'quvchilarda mas'uliyat hissini shakllantiradi va jamoa oldidagi burchini anglashga yordam beradi.

- Har bir ishtirokchi o'ziga yuklatilgan topshiriqlarni bajarishi shart.
- Barcha o'quvchilar bilim olish jarayonida faol bo'lishi kerak.
- Guruh natijasiga har bir a'zo o'z hissasini qo'shishi lozim.
- Javobgarlikning yuqori bo'lishi o'quvchilar orasida yetakchilik qobiliyatini rivojlantiradi.

Shaxsiy javobgarlikni oshirish uchun o'qituvchilar baholash tizimidan foydalanishlari mumkin. Masalan, har bir o'quvchining ishtiroki individual ravishda baholanadi, shuningdek, guruhning umumiy natijasi ham inobatga olinadi.

Teng ishtirok va faollik

Kooperativ ta'limda har bir o'quvchi teng huquq va imkoniyatga ega bo'lishi kerak. Bu tamoyil barcha o'quvchilarning dars jarayonida faol ishtirok etishini ta'minlashga qaratilgan.

- Barcha o'quvchilar guruh ishida ishtirok etishlari shart.
- Kamroq faol bo'lgan o'quvchilar ham jarayonga jalb qilinishi lozim.
- Jamoaviy ish orqali bilim olish yanada samarali bo'ladi.
- O'quvchilar fikr bildirishdan tortinmaydi, chunki ularning har biri jarayonning muhim qismi sanaladi.

Bu tamoyilni amaliyotga tatbiq etish uchun o'qituvchi har bir o'quvchini faol jalb qiladigan vazifalar berishi, baholash tizimida har bir a'zoning ishtirok darajasini hisobga olishi kerak.

Ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish

Kooperativ o'qitish faqatgina akademik bilimlarni emas, balki o'quvchilarning ijtimoiy va kommunikativ qobiliyatlarini ham rivojlantiradi. Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning muloqot qilish, muammolarni hal qilish va jamoada ishlash qobiliyatlari muhim ahamiyat kasb etadi.

- O'quvchilar muloqot qilish va o'z fikrlarini aniq ifoda etishni o'rganadilar.
- Tinglash, tushunish va fikr almashish ko'nikmalari rivojlanadi.
- Jamoaviy ishlash orqali kelishmovchiliklarni hal qilish, murosaga kelish va hamkorlik qilish qobiliyatlari shakllanadi.
- Rahbarlik va mas'uliyat hissi ortadi, chunki har bir guruhda yetakchilar shakllanadi.

Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish uchun kooperativ o'qitishda bahs-munozaralar, rolli o'yinlar va guruh muhokamalari kabi metodlardan foydalanish tavsiya etiladi.

Yuzma-yuz o'zaro muloqot

Kooperativ o'qitishning samaradorligini oshirish uchun o'quvchilar bevosita muloqot qilish imkoniyatiga ega bo'lishlari kerak. Ushbu tamoyil o'quvchilarning bir-biri bilan to'g'ridan-to'g'ri ishlashini rag'batlantiradi.

- O'quvchilar bevosita fikr almashish imkoniyatiga ega bo'lishadi.
- O'zaro muloqot orqali bilimlarni mustahkamlash osonlashadi.
- Shaxsiy fikrlarni baholash va muhokama qilish orqali dars jarayoni interfaol bo'ladi.

- Har bir ishtirokchi muloqot qilish orqali o'zining nutq madaniyatini rivojlantiradi. Bu tamoyilni qo'llash uchun o'qituvchi dars jarayonida jamoaviy muhokamalar, guruh topshiriqlari va taqdimotlar kabi metodlardan foydalanishi mumkin.

Natijalarni baholash va tahlil qilish

Kooperativ o'qitish jarayonida o'quvchilarning erishgan natijalarini baholash va tahlil qilish muhimdir. Bu tamoyil guruh ishining samaradorligini aniqlash, xatolarni tuzatish va kelajakdagi ta'lim strategiyalarini rejalashtirish uchun zarurdir.

- Har bir guruh a'zosi o'zining va jamoadoshlarining ishtirokini baholashi kerak.
- O'quvchilar natijalarini tahlil qilish orqali o'z kamchiliklarini aniqlaydi.
- Natijalarning baholanishi o'quvchilarning kelajakdagi faoliyatiga ta'sir qiladi.
- Baholash natijalari asosida kelgusida qanday yaxshilanishlar qilish mumkinligi aniqlanadi.

Baholash turli shakllarda amalga oshirilishi mumkin:

- O'z-o'zini baholash – O'quvchilar o'z natijalarini mustaqil ravishda tahlil qiladi.
- O'zaro baholash – Guruh a'zolari bir-birlarining ishini baholaydi va takliflar beradi.
- O'qituvchi bahosi – O'qituvchi umumiy natijalarni tahlil qilib, tavsiyalar beradi.

Kooperativ O'qitishning Afzalliklari

Kooperativ o'qitish o'quvchilarning o'zaro hamkorlikda ishlashlarini ta'minlaydi va ta'lim jarayonini yanada samarali qiladi. Ushbu usul bir qator muhim afzalliklarga ega. Birinchidan, o'quvchilar faolligi oshadi. An'anaviy o'qitish usullarida ayrim o'quvchilar dars jarayonida passiv bo'lib qolishi mumkin, lekin kooperativ o'qitishda har bir o'quvchiga ma'lum bir vazifa yuklatiladi va u o'z hissasini qo'shishi zarur bo'ladi. Bu esa o'quvchilarning bilim olishga bo'lgan qiziqishini oshiradi va ularni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi. Ikkinchidan, o'quvchilar o'zaro fikr almashish orqali bilimlarni yanada chuqurroq o'zlashtiradilar. O'z fikrini boshqalarga tushuntirish jarayoni bilimni mustahkamlashga yordam beradi. Bundan tashqari, jamoaviy muhokamalar natijasida o'quvchilar turli nuqtai nazarlarni eshitib, tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Uchinchidan, kooperativ o'qitish ijtimoiy va kommunikativ

ko'nikmalarni shakllantiradi. O'quvchilar o'zaro hamkorlik qilishni, jamoada ishlashni, muammolarni hal qilishni va kelishuvga erishishni o'rganadilar. Ushbu ko'nikmalar nafaqat ta'lim jarayonida, balki kelajakdagi hayotlarida ham muhim ahamiyatga ega bo'ladi. To'rtinchidan, o'quvchilarda mas'uliyat hissi ortadi. Har bir a'zo guruh muvaffaqiyati uchun javobgar bo'lgani sababli, o'z vazifalarini bajarmaslik guruh ishiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli, kooperativ o'qitish shaxsiy javobgarlikni oshirishga yordam beradi va o'quvchilarni intizomli bo'lishga o'rgatadi. Beshinchidan, o'quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanadi. Guruh muhokamalarida ishtirok etish, muammolarni mustaqil hal qilish va yangi g'oyalarni ilgari surish o'quvchilarning ijodiy fikrlashini oshiradi. Oxir-oqibat, kooperativ o'qitish jarayonida o'quvchilar o'zlarining kuchli va zaif tomonlarini anglay boshlaydilar. Bu ularga o'z ustida ishlash va bilimlarini yanada mustahkamlash imkoniyatini beradi. O'qituvchilar ham guruh faoliyatini tahlil qilib, har bir o'quvchining rivojlanishiga individual yondashish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Kooperativ o'qitishning bunday afzalliklari ushbu metodni nafaqat samarali, balki zamonaviy ta'limning ajralmas qismiga aylantiradi.

Xulosa

Kooperativ o'qitish – nafaqat ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradigan, balki o'quvchilarning muloqot, hamkorlik va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantiradigan muhim usul hisoblanadi. Ushbu metod jamoaviy o'rganish tamoyillariga asoslangan bo'lib, o'quvchilarga bilim olish jarayonida faol ishtirok etish imkoniyatini beradi. Shu bois, kooperativ o'qitish metodlari keng qo'llanilishi lozim.

Kooperativ o'qitishning asosiy tamoyillari – shaxsiy javobgarlik, teng ishtirok va faollik, ijtimoiy va kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish, yuzma-yuz o'zaro muloqot va natijalarni baholash orqali o'quv jarayoni yanada samarali tashkil etilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 7-maydagi PQ-4312-son qarori
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 22-iyuldagi PQ-5198-son qarori
3. “2030-yilgacha bo'lgan Inklyuziv ta'lim dasturi”

4. “Inklyuziv ta’lim: nazariya va metod” F.U.Qodirova, D.A.Pulatova Chirchiq.2022.
5. Tomlinson, C. A. (2001). Mixed-Ability Sinflarda Ta’limni Farqlash. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
6. Gardner, H. (1993). Aqlning Ramkalari: Ko‘p Intellektualar Nazariyasi. New York: Basic Books.
7. Johnson, D. W., & Johnson, R. T. (1999). Birgalikda va Yolg‘iz O‘rganish: Hamkorlik, Raqobat va Individual O‘rganish. Boston: Allyn & Bacon.
8. Muhammadjon o‘g‘li, S. A. (202)